

KONTROLA BILJA I BILJNIH PROIZVODA U MEĐUNARODNOM PROMETU

Mraz, Tanja

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:539278>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU**

Tanja Matijević

Diplomski studij Bilinogojstvo

Smjer Zaštita bilja

KONTROLA BILJA I BILJNIH PROIZVODA U MEĐUNARODNOM PROMETU

Diplomski rad

Osijek, 2015.

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU**

Tanja Matijević

Diplomski studij Bilinogojstvo

Smjer Zaštita bilja

**KONTROLA BILJA I BILJNIH PROIZVODA U MEĐUNARODNOM PROMETU
Diplomski rad**

Povjerenstvo za ocjenu i obranu diplomskog rada:

1. Prof. dr. sc. Mirjana Brmež, predsjednik
2. Prof. dr. sc. Emilija Raspudić, mentor
3. Izv. prof. Karolina Vrandečić, član

Osijek, 2015.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Ustrojstvo ministarstva poljoprivrede.....	2
1.2. Uprava kvalitete hrane i fitosanitarne politike.....	3
1.3. Sektor fitosanitarne inspekcije.....	3
1.4. Djelokrug poslova fitosanitarnog inspektora.....	4
1.5. Inspekcijske mjere.....	5
2. PREGLED LITERATURE.....	7
2.1. Zakonska regulativa.....	7
2.2. Zakoni i propisi RH koji reguliraju uvoz – izvoz bilja i usklađenost s Europskom regulativom.....	8
2.3. Karantenski štetni organizmi.....	11
2.4. Djelokrug poslova fitosanitarne inspekcije u međunarodnom prometu.....	13
3. MATERIJAL I METODE RADA.....	16
3.1. Granični prijelaz Bajakovo.....	16
4. REZULTATI RADA.....	18
4.1. Fitosanitarne inspekcije na GP Bajakovo.....	18
4.2. Izvoz bilja i biljnih proizvoda iz RH u EU i treće zemlje.....	24
4.3. Provoz bilja i biljnih proizvoda.....	25
4.4. Fitosanitarni pregled sjemena i sadnog materijala.....	25
4.4.1. Poljoprivredno sjeme.....	25
4.4.2. Poljoprivredni sadni materijal.....	27
4.5. Kontrola usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima.....	28
4.6. Pregled drvenog materijala za pakiranje (Dmp).....	31
5. RASPRAVA.....	32
6. ZAKLJUČAK.....	34
7. LITERATURA.....	35
8. SAŽETAK.....	37
9. SUMMARY.....	38
10. PRILOZI.....	39
11. POPIS TABLICA.....	40

12. POPIS SLIKA.....	41
13. TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA.....	42
14. BASIC DOCUMENTATION CARD.....	43

1. UVOD

Radi sprječavanja unošenja i širenja štetnih organizama na područje Republike Hrvatske, odnosno prostor Europske unije na graničnim prijelazima Republike Hrvatske, vanjskim granicama Europske unije provode se stalni nadzori nad biljem, biljnim proizvodima i drugim nadziranim predmetima. Trgovina biljem i biljnim proizvodima koja je odavno prešla nacionalne granice i odvija se na globalnoj razini, predstavlja dodatni rizik od unošenja organizama štetnih za bilje i biljne proizvode. Svi uvoznici i izvoznici koji trguju biljem i biljnim proizvodima na raznim tržištima diljem svijeta nemaju dovoljno informacija o njegovom zdravstvenom stanju, pa se stalno povećava rizik od unošenja karantenskih štetnih organizama bilja od kojih mnogi na novim područjima pronalaze staništa povoljna za razvoj, opstanak i daljnje širenje. Zadnjih desetljeća razmjena roba na globalnoj razini postala je redovita aktivnost u svim gospodarskim granama. Na primjer, žitarice, voće i povrće proizvedeno „na jednom kraju svijeta“ prodaje se i konzumira na drugom, pa je uvoz i izvoz takvih pošiljaka postao uhodani put kojim se prenose štetnici i bolesti (štetni organizmi) s jednog kontinenta na drugi. Postoji veliki broj štetnih organizama koji bi u slučaju da se pojave i prošire na području Republike Hrvatske mogli uzrokovati veliku štetu na poljoprivrednim usjevima i drugom bilju općenito. Stoga se velik značaj daje redovitim službenim nadzorima koji se obavljaju u skladu s godišnjim programima i međunarodno usvojenim fitosanitarnim mjerama i standardima. Cilj rada je fitosanitarni pregled bilja i biljnih proizvoda u prometu preko državne granice.

1.1. Ustrojstvo Ministarstva poljoprivrede

Unutarnje ustrojstvo Ministarstva poljoprivrede sukladno čl. 3. Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva poljoprivrede (NN br. 12/2013) za obavljanje poslova iz djelokruga Ministarstva ustrojene su sljedeće upravne organizacije i druge unutarnje ustrojstvene jedinice u sastavu Ministarstva:

1. Kabinet ministra
2. Samostalna služba za odnose s javnošću i protokol
3. Samostalna služba za akreditaciju Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju i potvrđivanje provedbe programa potpore u ribarstvu
4. Samostalna služba za unutarnju reviziju
5. Glavno tajništvo
6. Uprava za pravne i financijske poslove
7. Uprava poljoprivrede i prehrambene industrije
8. Uprava za upravljanje EU fondom za ruralni razvoj, EU i međunarodnu suradnju
9. Uprava kvalitete hrane i fitosanitarne politike
10. Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane
11. Uprava šumarstva, lovstva i drvne industrije
12. Uprava vodnoga gospodarstva
13. Uprava ribarstva

1.2. Uprava kvalitete hrane i fitosanitarne politike

Uprava kvalitete hrane i fitosanitarne politike uređuje poslove zdravstvene zaštite bilja i biljnih proizvoda u tijeku proizvodnje i prometa. Stavlja na tržište uvoz poljoprivrednog reprodukcijaskog i sadnog materijala. Utvrđuje ciljeve fitosanitarne politike te predlaže odgovarajuće fitosanitarne mjere s ciljem unaprjeđenja struke. Planira i nadzire aktivnosti vezane uz održavanje i razvoj fitosanitarnog informacijskog sustava (FIS). Nadzire promet, registraciju i primjenu sredstava za zaštitu bilja. Obavlja inspekcijski nadzor nad provedbom zakona kojima je uređeno područje zdravstvene zaštite bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta u prometu preko državne granice i pri njihovu premještanju na teritoriju Republike Hrvatske. Izrađuje godišnje planove rada fitosanitarne inspekcije. Sudjeluje u provedbi programa posebnoga nadzora i praćenja štetnih organizama te prati i nadzire stanje u područjima koja su zaražena karantenskim i drugim štetnim organizmima bilja kao i druge poslove u okviru fitosanitarnog područja. Uprava surađuje s nadležnim tijelima kvalitete hrane u zemljama EU te posebnim tijelima međunarodnih Svjetskih organizacija za hranu i poljoprivredu.

Uredbom o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva poljoprivrede (NN br. 12/2013) unutar Uprave kvalitete hrane i fitosanitarne politike ustrojeni su sektori:

1. Sektor za označavanje i kvalitetu hrane
2. Sektor fitosanitarne politike
3. Sektor fitosanitarne inspekcije

1.3. Sektor fitosanitarne inspekcije

Sektor fitosanitarne inspekcije obavlja inspekcijski nadzor nad provedbom propisa i općih akata kojima je uređeno područje zdravstvene zaštite bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta u prometu preko državne granice. Nadzire biljke i biljne proizvode pri njihovom premještanju na teritoriju Republike Hrvatske. Vršiti nadzor pri uvozu poljoprivrednog i šumskog reprodukcijaskog materijala te proizvodnje i trgovine poljoprivrednog sadnog materijala. Daje tržišne standarde kvalitete za voće i povrće koje se uvozi na područje Republike Hrvatske. Sudjeluje u planiranju, pripremi i provedbi programa posebnoga nadzora i praćenja štetnih organizama te nadzire stanje u područjima koja su zaražena karantenskim i drugim štetnim organizmima bilja. Provodi nadzor nad radom fitosanitarnih inspektora s ciljem utvrđivanja kvalitete obavljenih poslova te

ujednačavanja i unapređenja rada. Obavlja i druge poslove u okviru svojeg djelokruga propisane čl. 111. Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva poljoprivrede (NN br. 12/2013).

Člancima 112. i 113. Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva poljoprivrede (NN br. 12/2013) za obavljanje poslova Sektora fitosanitarne inspekcije ustrojavaju se:

- *Služba fitosanitarne inspekcije*
- *Služba fitosanitarne inspekcije u područnim jedinicama*

1.4. Djelokrug poslova fitosanitarnog inspektora

Fitosanitarni inspektori provode inspekcijski nadzor nad provedbom Zakona o biljnom zdravlju (NN br. 75/05, 25/09, 55/11). Radi obavljanja poslova iz djelokruga fitosanitarne inspekcije osnivaju se područne jedinice fitosanitarne inspekcije Ministarstva. Fitosanitarni inspektor pri provedbi inspekcijskog nadzora vodi postupak, sastavlja zapisnik i donosi rješenja kada je za to ovlašten. Protiv rješenja nadležnog inspektora može se podnijeti žalba Povjerenstvu za žalbe Ministarstva kojeg imenuje Vlada RH. Žalba se podnosi u roku od 15 dana od dana dostave rješenja.

Fitosanitarni inspektor ima sljedeća prava i ovlasti:

1. može u bilo koje vrijeme i na bilo kojem mjestu pristupiti bilju, biljnim proizvodima i drugim nadziranim predmetima tijekom njihova uvoza, izvoza, provoza te premještanja na mjestima gdje se oni proizvode, prerađuju, skladište, prodaju, ili na drugi način rabe, uključujući i pravo ulaska na posjed kupaca,
2. pregledati fitosanitarnu dokumentaciju pravnih i fizičkih osoba,
3. uzimati uzorke bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta za potrebe laboratorijskih analiza, bez nadoknade za njihovu vrijednost,
4. provjeravati jesu li proizvođači, prerađivači, uvoznici i distributeri bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta upisani u Upisnik poljoprivrednika,
5. provjeravati udovoljavaju li uvjetima za izdavanje biljnih putovnica,
6. provjeravati ispunjavaju li obveznici obveze propisane Zakonom o biljnom zdravlju NN 75/05, 25/09, 55/11 i propisima donesenim na temelju istog,
7. izdavati biljne putovnice i nadzirati izdavanje biljne putovnice,
8. izdavati fitosanitarne certifikate i fitosanitarne certifikate za reeksport,

9. naređivati fitosanitarne mjere,
10. pregledavati upisnike i očevidnike potrebne pri provedbi nadzora,
11. nadzirati provedbu mjera propisanih Zakonom o biljnom zdravstvu (NN br. 75/05, 25/09, 55/11),
12. podnositi zahtjeve za pokretanje prekršajnog postupka,
13. obavljati druge zadaće iz područja biljnoga zdravstva.

1.5. Inspekcijske mjere

Fitosanitarni inspektor ima pravo narediti slijedeće inspekcijske mjere koje su propisane čl. 57. Zakona o biljnom zdravstvu (NN br. 75/05, 25/09, 55/11)

1. zabraniti unošenje iz trećih zemalja štetnih organizama navedenih u popisima donesenim na temelju Zakona te drugih štetnih organizama,
2. zabraniti unošenje iz trećih zemalja i premještanje bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta koji ne udovoljavaju uvjetima iz Zakona,
3. zabraniti na određeno vrijeme uzgoj pojedinih vrsta bilja na mjestu proizvodnje,
4. narediti odgovarajuće tretiranje bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta koji se premještaju, unose iz trećih zemalja ili izvoze utvrdi li se da su zaraženi određenim štetnim organizmima,
5. narediti uklanjanje zaraženog dijela pošiljke, ako ne postoji opasnost od širenja štetnog organizma,
6. narediti da se pošiljka ne isporuči uvozniku, prijevozniku ili osobama koji bilje, biljne proizvode i druge nadzirane predmete unose iz trećih zemalja ili premještaju sve dok se ne obavi fitosanitarni pregled ili dok ne budu poznati rezultati laboratorijske analize ili službenog testiranja,
7. dopustiti prijevoz bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta u slučaju slabe zaraze štetnim organizmima, u područja u kojima ne postoji opasnost od njihova širenja do pogona za industrijsku preradu,
8. narediti uništenje pošiljke bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta tijekom njihova premještanja ili unošenja iz trećih zemalja kada postoji opasnost od širenja štetnih organizama, ili kada nisu ispunjeni uvjeti propisani Zakonom,
9. privremeno zabraniti, dijelom ili u cijelosti, aktivnosti proizvođača ili prerađivača i izdavanje biljnih putovnica sve dok se ne otkloni opasnost od širenja štetnih organizama,

10. zabraniti izdavanje biljnih putovnica kada nisu ispunjeni uvjeti za njihovo izdavanje,
11. predlagati nadležnoj upravi brisanje obveznika iz Upisnika poljoprivrednika ako ne ispunjava propisane obveze,
12. predlagati nadležnoj upravi da u slučaju ponovljenog kršenja propisa ukine dopuštenje za izdavanje biljnih putovnica,
13. privremeno zabraniti obavljanje djelatnosti pružateljima usluga ako ne ispunjavaju propisane uvjete i predložiti oduzimanje ovlaštenja do donošenja konačne odluke,
14. zabraniti unos, uzgoj i uporabu organizama namijenjenih biološkoj zaštiti bilja, ako nisu ispunjeni uvjeti propisani Zakonom,
15. narediti mjere za otklanjanje uočenih nepravilnosti i nedostataka uočenih inspekcijskim nadzorom,
16. narediti prijeko potrebne preventivne mjere i radnje radi suzbijanja i sprječavanja pojave unošenja i širenja štetnih organizama,
17. narediti i ostale mjere i radnje u skladu sa Zakonom i propisima donesenim na temelju Zakona o biljnom zdravstvu (NN br. 75/05, 25/09, 55/11).

2. PREGLED LITERATURE

2.1. Zakonska regulativa

Poljoprivreda je strateška djelatnost koja svojom gospodarskom, ekološkom i socijalnom ulogom pridonosi održivom razvoju Republike Hrvatske. Zaštita bilja i biljnih proizvoda od štetnih organizama vrlo je zahtjevno područje u održivom razvoju biljaka. Regulirana je brojnim nacionalnim zakonskim propisima, a veliki je značaj naročito naglašen nakon pristupanja Republike Hrvatske punopravnom članstvu Europske unije. Nakon pristupanja punopravnom članstvu Europske unije Republika Hrvatska tada preuzima i usklađuje novu zakonsku regulativu o zaštiti bilja koja je u potpunosti usklađena sa Europskim propisima. Zakon o biljnom zdravstvu (NN br. 75/05, 25/09, 55/11) usklađen je s odredbama temeljnog propisa Europske unije iz područja zdravstvene zaštite bilja Direktivom Vijeća 2000/29/EC. Direktiva propisuje da svaka država članica ima obvezu osnovati ili odrediti jedinstveno tijelo odgovorno za koordinaciju i kontakte vezane za pitanja biljnog zdravstva. Na temelju Zakona i provedbenih propisa donesenih na temelju zakona u koje su ugrađeni i propisi Europske unije iz područja biljnog zdravstva stvoren je suvremeni pravni temelj za sve članice Europske unije:

- Republika Hrvatska je ulaskom u punopravno članstvo Europske unije morala uspostaviti sustav zdravstvene zaštite bilja kao u drugim državama članica Europske unije, glede usklađenosti fitosanitarnih mjera koje vrijede na zajedničkom tržištu,
- primjeniti međunarodno priznata načela, standarde, procjene rizika i druge znanstveno utemeljene mjere na području zdravstvene zaštite bilja,
- stvoriti međusobnu suradnju i razmjenu podataka i informacija iz baza podataka koje se odnose na područje biljnoga zdravstva,
- ukloniti sve prepreke u međunarodnoj trgovini biljem, biljnim proizvodima i drugim nadziranim predmetima,
- uvesti Upisnik proizvođača, prerađivača, uvoznika i distributera bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta, te sustav biljnih putovnica za određeno bilje koje se premješta unutar jedinstvenog tržišta Europske unije.

2.2. Zakoni i propisi RH koji reguliraju uvoz - izvoz bilja i usklađenost s Europskom regulativom

Stupanjem Republike Hrvatske u punopravno članstvo Europske unije od 1. srpnja 2013. godine status promatrača promijenjen je u status aktivnog sudionika s pravom sudjelovanja u donošenju odluka. Time je započela i nova faza u radu Ministarstva poljoprivrede, budući da zemlje članice Europske unije primjenjuju zajedničku politiku poljoprivrede i ribarstva te se i odluke o njima donose na razini Europske unije. U (tablici 1.) navedeni su najvažniji nacionalni propisi koji ostaju važiti nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, i propisi EU koji se primjenjuju u cijelosti ili djelomično nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju.

Tablica 1. Propisi RH i EU

Izvor: Tablica o promjenama u zakonodavstvu ulaskom RH u EU. (www.mps.hr)

Nacionalni propis	Područje primjene	EU propis
Zakon o biljnom zdravstvu (NN br. 75/05, 25/09, 55/11)	Uređuje zdravstvenu i biološku zaštitu bilja, mjere sprječavanja unošenja i širenja, te mjere suzbijanja štetnih organizama na bilju, biljnim proizvodima i drugim nadziranim predmetima.	Direktiva Vijeća 2000/29/EZ o mjerama zaštite od unošenja u Zajednicu organizama štetnih za bilje ili biljne proizvode i njihova širenja unutar Zajednice, koja je izmijenjena i dopunjena Direktivom Vijeća 2002/89/EZ.
Pravilnik o mjerama za sprječavanje unošenja i širenja organizama štetnih za bilje, biljne proizvode i druge nadzirane predmete i mjerama suzbijanja tih organizama (NN br. 74/06, 84/10, 120/11, 46/14, 119/14)	Propisuje sadržaj popisa štetnih organizama opasnih za bilje i biljne proizvode, sadržaj popisa bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta kojima se ti štetni organizmi mogu prenijeti i za koje je obavezan fitosanitarni pregled. Način izvješćivanja o novoj i neuobičajenoj pojavi štetnih organizama ili simptoma koji upućuju na sumnju o zarazi štetnim organizmom. Mjere sprječavanja širenja i suzbijanja štetnih organizama. Način obavljanja fitosanitarnog pregleda bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta koji se unose iz trećih zemalja.	Direktiva Vijeća 2000/29/EZ o mjerama zaštite od unošenja u Zajednicu organizama štetnih za bilje ili biljne proizvode i njihova širenja unutar Zajednice, koja je izmijenjena i dopunjena: Direktivom Vijeća 2002/89/EC, Direktivom Vijeća 2014/78/EZ, Direktivom Vijeća 2014/83/EZ.

Pravilnik o mjestima ulaska za pošiljke bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta koji podliježu fitosanitarnom pregledu (NN br. 99/08)	Određuju se mjesta ulaska preko kojih se u razdoblju do pristupa Republike Hrvatske Europskoj uniji i nakon pristupa Republike Hrvatske Europskoj uniji smiju unositi pošiljke bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta koji podliježu fitosanitarnom pregledu.	
Pravilnik o fitosanitarnom upisniku i biljnim putovnicama (NN br. 56/12)	Propisuje uvjete za upis u Fitosanitarni upisnik proizvođača, prerađivača, uvoznika i distributera određenog bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta. Način izdavanja biljne putovnice. Sadržaj, izgled i stupanj standardizacije biljnih putovnica. Način označavanja pošiljke bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta koja se unose iz treće zemlje i za koju je dopušteno premještanje do odredišta u unutrašnjosti zemlje.	Direktiva Komisije 92/105/ EEZ kojom se utvrđuje stupanj standardizacije biljnih putovnica koje se koriste pri premještanju određenog bilja, biljnih proizvoda ili drugih nadziranih predmeta unutar Zajednice i kojom se utvrđuju detaljni postupci u vezi izdavanja takvih biljnih putovnica te uvjeti i detaljni postupci njihove zamjene.
Pravilnik o minimalnim uvjetima za obavljanje provjera identiteta i zdravstvenog stanja bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta koji se unose iz trećih zemalja, kad se te provjere obavljaju na mjestima koja nisu mjesta ulaska (NN br. 100/07)	Propisuje minimalne uvjete za obavljanje provjera identiteta i zdravstvenog stanja bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta na mjestima koja nisu mjesta ulaska ili na drugim mjestima u neposrednoj blizini. Posebna jamstva i isprave u vezi s prijevozom bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta do odredišta i krajnjeg odredišta. Postupci pri uvozu pošiljaka bilja čije će se provjere identiteta i zdravstvenog stanja obaviti na odobrenim mjestima pregleda. Suradnje između uvoznika i nadležnih tijela te suradnja između nadležnih tijela.	Uredba Komisije (EZ) 1756/2004 kojom se određuju uvjeti za potrebne dokaze i mjerila za određivanje vrste i stupnja smanjenja učestalosti provjera zdravstvenog stanja bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta iz Popisa V. dijela B Direktive vijeća 2000/29/EZ.
Pravilnik o uvjetima pod kojim se mogu unositi ili premještati određeni štetni organizmi, bilje, biljni proizvodi i drugi nadzirani predmeti namijenjeni za pokuse i znanstvene svrhe ili za potrebe sorte selekcije (NN br. 108/10)	Propisuje uvjete koji moraju biti ispunjeni pri unošenju ili premještanju štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta čije je unošenje i premještanje zabranjeno.	Direktiva Komisije 2008/61/EC kojom se utvrđuju uvjeti pod kojima se određeni štetni organizmi, bilje, biljni proizvodi i drugi nadzirani predmeti navedeni u Prilogima I do V. Direktive Vijeća 2000/29 EZ mogu unijeti u Zajednicu ili premještati unutar nje.

Pravilnik o minimalnim uvjetima za obavljanje fitosanitarnih pregleda bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta na mjestima ulaska (NN br. 50/08)	Propisuje minimalne uvjeti za obavljanje fitosanitarnih pregleda bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta. Prikladnost objekata, opreme, radnog vremena i ostalih uvjeta na mjestima ulaska gdje se obavljaju provjere identiteta i zdravstvenog stanja pošiljaka bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta koji se unose iz trećih zemalja u Republiku Hrvatsku.	Direktiva Komisije 98/22/EZ kojom se utvrđuju minimalni uvjeti u Zajednici za obavljanje fitosanitarnih pregleda bilja, biljnih proizvoda i drugih predmeta koji se unose iz trećih zemalja na mjestima pregleda koja nisu mjesta odredišta.
Pravilnik o objavi podataka novootkrivenih karantenskih štetočina bilja (NN br. 71/95)	Propisuje način i uvjete za objavu podataka o pojavi i rasprostranjenosti novootkrivenih karantenskih štetočina bilja utvrđenih u "Listi A1" liste karantenskih štetočina bilja.	
Pravilnik o mjestima ulaska za pošiljke bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta koji podliježu fitosanitarnom pregledu pri unošenju iz trećih zemalja (NN br. 90/13, 140/13)	Određuje mjesta ulaska preko kojih se iz trećih zemalja smiju unositi pošiljke bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta koji podliježu fitosanitarnom pregledu pri unošenju u Europsku uniju.	
Zakon o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja (NN br. 140/05, 35/08, 55/11, 14/14)	Uređuje uvoz, proizvodnju i stavljanje na tržište poljoprivrednoga reprodukcijskog materijala. Priznavanje sorti poljoprivrednog bilja, upis sorti poljoprivrednog bilja u sortne liste, inspekcijski nadzor kao i druga pitanja od značenja za provedbu jedinstvenog sustava sjemenarstva i rasadničarstva.	
Pravilnik o kontroli poljoprivrednoga reprodukcijskog materijala koji se uvozi i obrascu prijave uvoza poljoprivrednog reprodukcijskog materijala (NN br. 126/07)	Propisuje način kontrole i prijave poljoprivrednoga reprodukcijskog materijala koji se uvozi.	

2.3. Karantenski štetni organizmi

Štetni organizmi razvrstavaju se prema stupnju opasnosti za bilje i biljne proizvode. Štetni organizmi se sukladno Pravilniku o mjerama za sprječavanje unošenja i širenja organizama štetnih za bilje, biljne proizvode i druge nadzirane predmete i mjerama suzbijanja tih organizama (NN br. 74/06) razvrstavaju u sljedeće popise:

1. Popis I., dio A i Popis II., dio A, koji se odnose na zabranu unošenja štetnih organizama, bilja i biljnih proizvoda iz trećih zemalja na teritorij Republike Hrvatske.
2. Popis I., dio B i Popis II., dio B, koji se odnose na zabranu unošenja štetnih organizama, bilja i biljnih proizvoda u određena zaštićena područja.

Mjere karantenske zaštite sastoje se od:

- pregledavanja usjeva za proizvodnju sjemena, sadnog materijala i matičnih stabala,
- ograničavanja ili potpune zabrane uvoza ili prometa bilja koje potječe iz područja zaraženog nekom opasnom bolešću ili štetnicima.

Biljke koje se uvoze detaljno se pregledavaju na granici. Prilikom ulaza na graničnom prijelazu obavlja se dezinfekcija ili dezinsekcija bilja i biljnih proizvoda, dok se sjeme i sadni materijal prvo sije ili sadi u karantenska polja, odnosno rasadnike. Karantenske mjere prve su primjenjivale Njemačka 1868. godine i Rusija 1873. godine. Prva međunarodna konvencija bila je Bernska konvencija o filokseri 1881. godine. Svaka zemlja utvrđuje popis biljnih bolesti i štetnika koje treba smatrati karantenskima za njezino područje. Hrvatska na listi A1 (štetnici kojih nema u Hrvatskoj) ima 20 virusa, 30 prokariota (fitoplazme, bakterije), 36 gljivica, 1 parazitsku cvjetnicu, 8 nematoda i 36 kukca, a na listi A2 (štetnici kojih ima u Hrvatskoj) nalazi se 5 virusa, 5 prokariota, 6 gljivica i 5 kukaca. Bilje i biljni proizvodi mogu se uvoziti u Republiku Hrvatsku samo preko određenih graničnih prijelaza nad kojima pregled i kontrolu obavljaju fitosanitarni inspektori koji rade na graničnim prijelazima. Biljna karantena je preventivna metoda borbe u kompleksu mjera zaštite bilja od štetnih organizama. Za najveći broj štetnih organizama bilja država ne donosi posebne propise već oni spadaju u tzv. gospodarski važne štetne organizme bilja. Poljoprivrednici i ostali uzgajivači bilja imaju mogućnost izbora da odaberu mjere pomoću kojih će suzbijati gospodarski važne štetne organizme koji se prema važnosti dijele na karantenske i gospodarski značajne.

Svi karantenski organizmi podliježu strogim zakonskim i pod zakonskim propisima, čiji je cilj sprječavanje njihovog unošenja, širenja i udomaćivanja na određenom području i smanjenje gospodarskih šteta. Određeni broj gospodarski značajnih štetnih organizama bilja podliježe specifičnim fitosanitarnim propisima. Nadzor karantenski štetnih organizama u Hrvatskoj provodi se kroz programe posebnog nadzora (PPN) koje propisuje ministar na prijedlog nacionalne uprave za zaštitu bilja u čijoj pripremi sudjeluje i Zavod za zaštitu bilja. Karantenski štetni organizmi kontroliraju se u uvoznim pošiljkama od strane fitosanitarne inspekcije koja ovisno o sadržaju i sumnji na zarazu šalje uzorke pošiljke na dijagnostičku analizu u Zavod za zaštitu bilja. Karantenski štetni organizmi kontroliraju se i u sklopu zdravstvenih pregleda koje obavlja samo Zavod za zaštitu bilja.

2.4. Djelokrug poslova fitosanitarne inspekcije u međunarodnom prometu

Unošenje bilja i biljnih proizvoda moguće je obaviti isključivo preko graničnih prijelaza na kojima je uspostavljena služba fitosanitarne inspekcije. Izuzev, ako se u putničkom prometu unose male količine proizvoda koje ne podliježu fitosanitarnom pregledu, a odnose se na bilje i biljne proizvoda koje su podrijetlom iz Europskih zemalja i koje unose putnici u putničkom prometu za osobne potrebe.

Fitosanitarni pregled sastoji se od:

1. **Provjere isprava** kojom se utvrđuje prati li pošiljku, odnosno partiju, propisani fitosanitarni certifikat.
2. **Provjere identiteta** (pošiljke) kojom se na temelju cjeline ili jednog, odnosno više reprezentativnih uzoraka utvrđuje sadrži li pošiljka ili partija prijavljeno bilje, biljne proizvode i druge nadzirane predmete.
3. **Provjere zdravstvenoga stanja** kojom se na temelju organoleptičke provjere i analize rizika donose daljnje mjere o postupanju s pošiljkom, a odnose se na puštanje u slobodan promet ili upućivanje na dodatne analize na temelju uzetih uzoraka.

Postupak i uvjeti obavljanja fitosanitarnog pregleda

Provjeru identiteta i provjeru zdravstvenog stanja bilja obavlja fitosanitarna inspekcija na mjestu ulaska i to na svojem prostoru ili na drugom mjestu koja nisu mjesta ulaska u neposrednoj blizini, koje odrede nadležna i Carinska uprava uz uvjet da to nije krajnje odredište. U određenim slučajevima ili okolnostima, provjera identiteta i provjera zdravstvenog stanja mogu se obaviti i na krajnjem odredištu, odnosno mjestu proizvodnje uz izdavanje fitosanitarne popratnice (prilog 1.). Mjesto proizvodnje može biti posjed, polje ili više polja koja su zasebna proizvodna jedinica sa svim pripadajućim objektima, strojevima i opremom.

Mjere u slučaju kad nisu ispunjeni propisani uvjeti

Ako se fitosanitarnim pregledom utvrdi da nisu ispunjeni svi propisani uvjeti fitosanitarni inspektor zadržava pošiljku i određuje jednu ili više službenih mjera koje su propisane Zakonom o biljnom zdravstvu (NN br. 75/05, 25/09, 55/11). U slučajevima kad naredi neku od mjera fitosanitarni inspektor na fitosanitarni certifikat stavlja oznaku kojom određuju daljnje postupanje s pošiljkom te je obvezan u što kraćem roku izvijestiti nadležnu upravu o svim slučajevima zadržavanja bilja, biljnih proizvoda ili drugih nadziranih predmeta zbog neispunjavanja fitosanitarnih zahtjeva. Kada dođe do

zadržavanja pošiljke fitosanitarni inspektor je obavezan navesti razlog zadržavanja da bi nadležna uprava o tome mogla izvijestiti nadležno tijelo druge zemlje i svih zemalja članica Europske unije. Provjera identiteta i provjera zdravstvenog stanja bilja, biljnih proizvoda ili drugih nadziranih predmeta iz pošiljke ili partije mogu se obavljati s smanjenom učestalošću u slučajevima

- ako je pregled već obavljen u zemlji iz koje se pošiljka unosi, na temelju dogovora postignutog s nadležnim tijelom za zdravstvenu zaštitu bilja te zemlje,
- ako ministar propiše da se navedene provjere određenog bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta obavljaju sa smanjenom učestalošću,
- ako je tako predviđeno fitosanitarnim sporazumom sa zemljom iz koje se pošiljka unosi, a koji se zasniva na reciprocitetu postupanja.

Fitosanitarni certifikat

Fitosanitarni certifikat je svjedodžba o zdravstvenom stanju pošiljke bilja koja prati pošiljku pri uvozu, izvozu ili provožu. Bilje, biljne proizvode i druge nadzirane predmete mora pratiti izvornik fitosanitarnog certifikata, odnosno fitosanitarnog certifikata za reeksport. Bilje i biljni proizvodi koje su otpremljeni iz zemlje podrijetla u drugu zemlju radi skladištenja, dijeljenja, združenja s drugim proizvodima ili prepakiranja mora osim izvornoga fitosanitarnog certifikata ili njegove ovjerene preslike pratiti fitosanitarni certifikat za reeksport izdan u toj drugoj zemlji. Fitosanitarni certifikat (prilog 2.) i fitosanitarni certifikat za reeksport (prilog 3.) moraju biti izdani u skladu s predlošcima koji su određeni Međunarodnom konvencijom o zaštiti bilja i popunjeni na nekom od jezika koje odredi ministar. Iznimno se prihvaća fitosanitarni certifikat izdan u zemlji izvoznici koja nije ratificirala Konvenciju pod uvjetima koje propiše ministar. Fitosanitarni certifikat prestaje važiti ako je proteklo više od 14 dana od dana njegova izdavanja do dana kada su bilje, biljni proizvodi i drugi nadzirani predmeti za koje je izdan prešli državnu granicu zemlje izdavanja. Nakon završenoga fitosanitarnog pregleda i obavljenih provjera fitosanitarni inspektor na izvornik fitosanitarnog certifikata stavlja propisanu oznaku kojom dopušta unošenje pošiljke iz treće zemlje ili oznaku iz koje je vidljivo da fitosanitarni pregled nije završen na mjestu ulaska. Treće zemlje su sve zemlje koje nisu članice Europske unije. Uz spomenute oznake obvezno stavlja službeni naziv fitosanitarne inspekcije i nadnevak podnošenja prijave.

Izdavanje biljne putovnice za pošiljke koje se unose iz trećih zemalja

Biljna putovnica izdaje se za bilje, biljne proizvode i druge nadzirane predmete koji se unose iz trećih zemalja na carinsko područje Republike Hrvatske (prilog 4.). Biljnu putovnicu će izdati fitosanitarni inspektor ako pregledom utvrdi da pošiljka udovoljava fitosanitarnim uvjetima propisanim Zakonom o biljnom zdravstvu (NN br. 75/05, 25/09, 55/11). Nakon obavljenog fitosanitarnog pregleda pošiljke, fitosanitarni inspektor dopušta premještanje pošiljke do odredišta u unutrašnjosti s fitosanitarnim certifikatom zemlje izvoznice na kojem se označi da isti zamjenjuje biljnu putovnicu. Ako se pošiljka razdjeljuje u više pojedinačnih pošiljaka ili se više pojedinačnih pošiljaka i njihovih dijelova spaja u jednu pošiljku ili ako se zdravstveno stanje pošiljke promijenilo izdaje zamjensku biljnu putovnicu.

Zemlja podrijetla jest:

- *za bilje:* zemlja u kojoj je bilje uzgojeno,
- *za biljne proizvode:* zemlja u kojoj je uzgojeno bilje od kojeg su proizvedeni biljni proizvodi,
- *za druge nadzirane predmete:* zemlja u kojoj su oni prvi put izloženi zarazi štetnim organizmima.

3. MATERIJAL I METODE RADA

3. 1. Granični prijelaz Bajakovo

Stalni granični prijelaz za međunarodni promet putnika i roba s inspekcijskim službama u cestovnom prometu Bajakovo (slika 1.) prostire se na prostoru vukovarsko-srijemske županije na 306 km autoceste Zagreb – Bajakovo. Granični prijelaz Bajakovo ima 25 ulazno – izlaznih prometnih traka, gdje se vrši granična i carinska kontrola od strane policijskih i carinskih službenika. Pored službi policije i carine (slika 2.), djelatnost obavljaju i fitosanitarna inspekcija, veterinarska inspekcija, granična sanitarna inspekcija, međunarodna otpremništva i pošta, dok se po potrebi angažira i državni inspektorat. Obzirom da se stalni granični prijelaz za međunarodni promet putnika i roba s inspekcijskim službama u cestovnom prometu Bajakovo nalazi na magistralnom cestovnom pravcu (E-70) koji je glavna cestovna poveznica između zapadne i jugoistočne Europe. Najveći dio prometa (tranzita) odvija se baš ovim cestovnim pravcem te je tako u razdoblju od 2010. godine do 2013. godine zabilježen prosječno ukupan promet do tada od 6 510 442 putnika i 2 116 442 vozila.

Slika 1. Granični prijelaz Bajakovo (foto: hr.wordmapz.com)

Slika 2. Carinska i policijska kontrola (foto: Glibušić, D.)

Fitosanitarna inspekcija u Republici Hrvatskoj državna je služba koja djeluje u sklopu Ministarstva poljoprivrede. Fitosanitarni inspektori rade fitosanitarnu kontrolu bilja i biljnih proizvoda na graničnim prijelazima gdje je zadržavanje i kretanje neovlaštenim osobama strogo zabranjeno i ograničeno. Kao studentica Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku prije same izrade diplomskog rada obratila sam se putem Zamolbe Ministarstvu poljoprivrede, Sektoru fitosanitarne inspekcije, načelnici Dubravki Kunac. Predmet zamolbe je traženje suglasnost pri izradi diplomskog rada uz korištenje službenih podataka i pristupa informacijama iz djelokruga poslova fitosanitarne inspekcije, boravka na graničnom prijelazu Bajakovo, pristupa korištenja službenih prostorija te neposredna suradnja s fitosanitarnim inspektorom Draženom Džoić. Nakon što sam dobila pozitivan odgovor i suglasnost Ministarstva poljoprivrede na traženu zamolbu krenula sam u izradu diplomskog rada i mog boravka na graničnom prijelazu Bajakovo. Osnovni poslovi i razlozi djelovanja fitosanitarne inspekcije na graničnom prijelazu jesu:

- zdravstvena kontrola bilja i biljnih proizvoda u prometu preko državne granice Republike Hrvatske, tj. pri njihovom uvozu, izvozu i provožu.
- kontrola biljnog reprodukcijanskog materijala (sjemena i sadnog materijala) pri uvozu.
- Sprječavanje unošenja karantenskih i drugih biljnih štetočina bilja u Republiku Hrvatsku.

4. REZULTATI RADA

4.1. Fitosanitarna inspekcija na graničnom prijelazu Bajakovo

Na stalnom graničnom prijelazu za međunarodni promet putnika i roba s inspekcijskim službama u cestovnom prometu Bajakovo rade četiri fitosanitarna inspektora. Radno vrijeme uređeno im je u turnusu (12-24-12-48). Dnevna smjena od 12 sati rada, pa su 24 sata slobodni, i noćna smjena od 12 sati rada i nakon nje 48 sati slobodni. Dnevno se napravi oko 15 – 20 fitosanitarnih pregleda razne robe, što proizlazi da tjedno bude oko 130 fitosanitarnih pregleda. Za vrijeme dok nije sezona uvoza robe gustoća prometovanja je znatno smanjena. Van sezonski mjeseci su studeni, prosinac, siječanj i veljača tada se dnevno radi oko 7 fitosanitarni pregleda, što proizlazi da tjedno ima svega oko 50-ak fitosanitarni pregleda što je znatno manje u odnosu na sezonske mjesece. Najviše se roba uvozi iz trećih zemalja, dakle onih koje nisu članice Europske unije, i to najčešće iz Srbije, Makedonije i Turske. Najviše se od sezonske robe uvozi konzumna i industrijska paprika, rajčica, luk, limun i grejp iz Turske, stolno grožđe iz Makedonije. Od sjemenske robe uvozi se sjemenski kukuruz, pšenica, ječam, triticales, zob, zatim sjeme raznog povrća u malim vrećicama iz Srbije. Od sadnog materijala idu uglavnom sadnice drvenastog ukrasnog bilja i to najčešće tuje iz Makedonije. Pošiljke koje sadrže bilje, biljne proizvode i druge nadzirane predmete navedene u Popisu V., dijelu B smiju se unositi iz trećih zemalja samo preko određenih mjesta ulaska na kojima su uspostavljene carinska služba i fitosanitarna inspekcija. Iznimno, pošiljke drvenog materijala za pakiranje mogu se unositi iz trećih zemalja i preko mjesta ulaska na kojima je uspostavljena samo carinska služba. Na mjestima ulaska na kojima je uspostavljena fitosanitarna inspekcija moraju biti osigurani minimalni uvjeti potrebni za obavljanje provjere identiteta i provjere zdravstvenog stanja pošiljaka bilja. Kao mjesta ulaska za pošiljke bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta koji podliježu fitosanitarnom pregledu pri unošenju iz trećih zemalja određeni su slijedeći granični prijelazi:

- Cestovni granični prijelazi: *Bajakovo (s Srbijom), Karasovići (s Crnom Gorom), Nova Sela (s Bosnom i Hercegovinom), Stara Gradiška (s Bosnom i Hercegovinom),*
- Pomorski granični prijelazi: *Ploče i Rijeka,*
- Zrakoplovni granični prijelaz: *Zagreb – Zračna luka,*
- Pošta carinjenja: *Zagreb – Pošta 2.*

Najava i prijava pošiljke

Pošiljke bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta mogu se unijeti u Republiku Hrvatsku i preko mjesta ulaska na kojem fitosanitarna inspekcija nije stalno nazočna, već se fitosanitarni pregled obavlja na poziv. U takvim slučajevima uvoznici iz trećih zemalja koji unose pošiljke na teritorij Republike Hrvatske obvezni su najkasnije jedan radni dan prije, osobno ili telefonom, nadležnom fitosanitarnom inspektoru najaviti prispjeće pošiljke i podnijeti prijavu za fitosanitarni pregled (prilog 5.). Pošiljku je potrebno prijaviti i nadležnim carinskim službenicima na jedinstvenoj carinskoj deklaraciji ili drugoj ispravi koja služi za pokretanje carinskog postupka te označiti da pošiljka sadrži bilje, biljne proizvode i druge nadzirane predmete. Pošiljke bilja iz trećih zemalja koje uvoznici unose u Republiku Hrvatsku obvezni su fitosanitarnoj inspekciji omogućiti pregled prijevoznog sredstva i pošiljke. Fitosanitarni inspektor na mjestu ulaska ili u neposrednoj blizini mora imati pristup odgovarajućim:

- objektima (slika 3.), opremi (slika 4.), pomoćnim sredstvima, objektima za pravilno skladištenje (slika 5.), rashladnoj komori (slika 6.) i objektima za stavljanje pošiljaka u karantenu koje su pod carinskim ili inspekcijskim nadzorom,
- ažurirane naputke za obavljanje fitosanitarnih pregleda koji su u skladu s važećim propisima i dio su priručnika za fitosanitarne inspektore kojeg donosi Ministarstvo poljoprivrede,
- ažurirane preporuke Europske unije za obavljanje fitosanitarnih pregleda,
- zbirke propisa iz područja biljnog zdravstva i popise adresa i telefonskih brojeva specijaliziranih laboratorija zakonom ovlaštenih za obavljanje laboratorijskih testiranja radi utvrđivanja prisutnosti ili identifikacije štetnih organizama,
- ažurirane evidencije pošiljaka iz trećih zemalja koje su bile službeno zadržane ili službeno testirane od strane specijaliziranih laboratorija.

Slika 3. Fitosanitarna inspekcija na GP Bajakovo (foto: Matijević, T.)

Slika 4. Laboratorijska oprema (foto: Matijević, T.)

Slika 5. Prostorija za pregled i skladištenje bilja (foto: Matijević, T.)

Slika 6. Rashladna komora za deponiranje uzoraka bilja (foto: Matijević, T.)

Fitosanitarni pregled pri unošenju iz trećih zemalja

Bilje, biljni proizvodi i drugi nadzirani predmeti koji se unose iz trećih zemalja moraju se od trenutka ulaska na carinsko područje Republike Hrvatske nalaziti pod carinskim nadzorom i podliježu fitosanitarnom pregledu. Fitosanitarni inspektor vrši vizualni pregled pošiljke, provjerava isprave, identitet i zdravstveno stanje bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta s namjerom da se utvrdi jesu li prisutni štetni organizmi (prilog 6.). Carinski postupak ne može započeti prije nego što se obavi fitosanitarni pregled. Biljke ostaju pod carinskim nadzorom (slika 7.) sve dok fitosanitarni inspektor na propisani način ne potvrdi da je fitosanitarni pregled obavljen.

Slika 7. Carinski terminal za teretna vozila (foto: Matijević, T.)

Provjera isprava i provjera identiteta

Provjerom isprava utvrđuje se je li uvoznik upisan u Upisnik proizvođača, prerađivača, uvoznika i distributera određenoga bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta (prilog 7.). Provjerava se prati li pošiljku ispravan fitosanitarni certifikat i druga jednakovaljana isprava te je li pošiljka označena oznakom u skladu s fitosanitarnim normama donesenim na temelju međunarodnih konvencija. Provjera identiteta pošiljke provjerava se usporedbom sadržaja pošiljke s podacima upisanim u pratećim ispravama i oznakama na pakiranju (slika 8).

Slika 8. Usporedba pošiljke s pratećim ispravama (foto: Matijević, T.)

Provjera zdravstvenoga stanja

Provjerom zdravstvenog stanja utvrđuje se jesu li bilje, biljni proizvodi i drugi nadzirani predmeti, njihova pakiranja i prijevozna sredstva u kojima se prevoze zaraženi štetnim organizmima, te udovoljavaju li bilje, biljni proizvodi i drugi nadzirani predmeti posebnim fitosanitarnim zahtjevima.

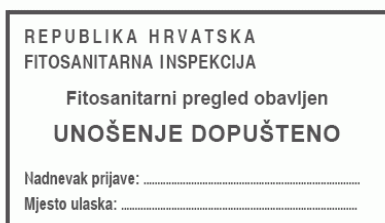
Uzorci

Kada fitosanitarni inspektor uzme uzorke bilja, biljnih proizvoda ili drugih nadziranih predmeta radi laboratorijske analize, izdaje uvozniku ili carinskom otpremniku kojeg uvoznik ovlasti potvrdu o uzetim uzorcima (prilog 8.). Uzorak fitosanitarni inspektor zapečaćuje službenom plombom. Na jednoj strani službene plombe utiskuju se skraćenice: »HR« (ISO kod za Republiku Hrvatsku) i »MP« (Ministarstvo poljoprivrede), te iznad njih državni grb Republike Hrvatske, a na drugoj strani serijski broj kliješta za pečaćenje, broj službene plombe i ispod skraćenica: »FIRH« (Fitosanitarna inspekcija Republike Hrvatske). Službenu plombu smije skinuti samo ovlaštena osoba.

Dopuštanje unošenja

Kad se fitosanitarnim pregledom utvrdi da su ispunjeni uvjeti uvoza bilja fitosanitarni inspektor dopustiti će unošenje pošiljke iz treće zemlje. Na fitosanitarni certifikat koji prati pošiljku i ispravu koja služi za pokretanje carinskoga postupka otiskuje žig sljedećega sadržaja: »Republika Hrvatska. Fitosanitarna inspekcija. Fitosanitarni pregled obavljen. UNOŠENJE DOPUŠTENO. Nadnevak prijave:..... Mjesto ulaska:.....« te stavlja svoj potpis i pečat (slika 9.).

IZGLED ŽIGA: »UNOŠENJE DOPUŠTENO«

Slika 9. Izgled žiga, unošenje dopušteno (foto: Džoić, D.)

Zadržavanje pošiljke

Kad se fitosanitarnim pregledom utvrdi da pošiljka ne udovoljava jednom ili više uvjeta uvoza fitosanitarni inspektor će zadržati pošiljku i rješenjem odrediti jednu ili više službenih mjera (prilog 9.). Fitosanitarni inspektor na ispravu koja služi za pokretanje carinskoga postupka otiskuje žig POŠILJKA ZADRŽANA, određena službena mjera:..... Rješenje: od..... «. (slika 10.). Ako je odredio jednu od službenih mjera, na prednju stranu izvornog fitosanitarnog certifikata ili fitosanitarnog certifikata za reeksport otisnut će crvenom bojom žig trokutasta oblika, sljedećega sadržaja: »Republika Hrvatska. Fitosanitarna inspekcija. CERTIFIKAT PONIŠTEN« (slika 11.). Na obje će isprave uz otisak žiga navesti mjesto ulaska, nadnevak podnošenja prijave, te staviti svoj potpis i pečat.

IZGLED ŽIGA: »POŠILJKA ZADRŽANA«

Slika 10. Izgled žiga, pošiljka zadržana (foto: Džoić, D.)

IZGLED ŽIGA: »CERTIFIKAT PONIŠTEN«

Slika 11. Izgled žiga, certifikat poništen (foto: Džoić, D.)

Kada fitosanitarni inspektor pregledom utvrdi da pošiljka ne udovoljava jednom ili više uvjeta uvoza tada fitosanitarni inspektor zadržava pošiljku, poništava fitosanitarni certifikat i izdaje rješenje o povratu robe. Takvu je robu uvoznik dužan vratiti u matičnu zemlju u što kraćem vremenskom roku kako se roba ne bi zadržavala na carinskom terminalu.

Unošenje djelomično zaražene pošiljke

Kada fitosanitarni inspektor prilikom pregleda zdravstvenog stanja pošiljke utvrdi da je samo jedan dio pošiljke zaražen štetnim organizmom tada on može dopustiti unošenje preostalog dijela pošiljke. Pod uvjetom da on ne sumnja u zarazu preostalog dijela pošiljke i da nema opasnosti od širenja štetnih organizama.

Neprijavljene pošiljke

Kada djelatnici policije i carine prilikom obavljanja poslova otkriju da pošiljka koja se unosi iz treće zemlje sadrži bilje, biljne proizvode ili druge nadzirane predmete, a da uvoznik nije podnio prijavu za fitosanitarni pregled, odmah o tome izvještavaju fitosanitarnog inspektora. Ako fitosanitarni inspektor utvrdi da je pošiljka unesena na teritorij Republike Hrvatske bez prijave i fitosanitarnog pregleda, o tome žurno izvještava nadležnu upravu, a prema potrebi i nadležnu carinsku ispostavu. Takva se pošiljka ne smije otvarati niti premještati bez odobrenja nadležnog fitosanitarnog inspektora.

4. 2. Izvoz bilja i biljnih proizvoda iz RH u EU i treće zemlje

Izvoz podrazumijeva svako iznošenje pošiljaka iz carinskog područja Republike Hrvatske uključujući reeksport i privremeni izvoz bilja i biljnih proizvoda.

Re-eksport izvoz robe koja je prethodno bila uvezena u zemlju radi doradbe, prerade ili oplemenjivanja.

Premještanje je svako prenošenje ili prevoženje bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta na teritoriju Republike Hrvatske, osim premještanja unutar mjesta proizvodnje. Fitosanitarni inspektor izdaje Zapisnik o pregledu bilja tijekom premještanja (prilog 10.).

Pošiljka koja se izvozi, a nije podrijetlom iz Republike Hrvatske, ali je u njoj skladištena, razdijeljena, združena s drugom pošiljkom ili prepakirana, tada fitosanitarni inspektor obavlja pregled pošiljke i ako su ispunjeni fitosanitarni zahtjevi zemlje uvoznice ili zemlja preko koje se pošiljka provози izdaje fitosanitarni certifikat za re-eksport. Fitosanitarni inspektor prije izdavanja fitosanitarnoga certifikata obavlja fitosanitarni pregled pošiljke na mjestu utovara. Utovar bilja, biljnih proizvoda ili drugih nadziranih predmeta ne smije započeti bez suglasnosti fitosanitarnog inspektora. Fitosanitarni pregled pošiljke može se iznimno, kad za to postoji opravdan razlog obaviti i na mjestu izlaska iz Republike Hrvatske, pod uvjetom da se ne radi o pošiljci bilja namijenjenog sjetvi ili sadnji.

Kada se fitosanitarnim pregledom pošiljke utvrdi da su ispunjeni zahtjevi zemlje uvoznice ili zemlje preko koje se pošiljka provози, fitosanitarni inspektor izdaje fitosanitarni certifikat. Utvrdi li fitosanitarnim pregledom pošiljke da nisu ispunjeni fitosanitarni zahtjevi zemlje uvoznice ili zemlje preko koje se pošiljka provози, ili da prijevozno sredstvo i pakiranja ne udovoljavaju uvjetima za izvoz, fitosanitarni inspektor rješenjem odbija zahtjev za izdavanje fitosanitarnog certifikata.

Fitosanitarni certifikat za pošiljke koje se izvoze tiska se zelenom bojom, a za pošiljke koje se re-eksportiraju tiska se smeđom bojom. Radi zaštite od krivotvorenja i zlorabe pojedini obrasci se tiskaju na bijelom zaštićenom papiru s ugrađenim vodenim znakom u vidu grba Republike Hrvatske i drugi vidovi zaštite. Obrasci se tiskaju kao izvornici i kao kopije, a označeni su zasebnim neponovljivim serijskim brojevima. Izvornik se izdaje izvozniku, a kopiju pohranjuje fitosanitarni inspektor na graničnom prijelazu.

4.3. Provoz bilja i biljnih proizvoda

Pošiljke bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta koje se provозe iz treće zemlje u treću zemlju ili iz zemalja EU u treće zemlje preko carinskoga područja Republike Hrvatske ne podliježu fitosanitarnom pregledu. Pošiljke koje se skladište, razdjeljuju, združuju s drugim pošiljkama, ili su pakirane tako da nije isključena opasnost od unošenja i širenja štetnih organizama s njima se postupa kao s pošiljkama koje se unose iz trećih zemalja. Kada je za vrijeme provoza pošiljke bilja, zbog nezgode koja se dogodila u carinskom području Republike Hrvatske potrebno obaviti pretovar, prijevoznik ili policijski službenici moraju o tome izvijestiti najbližega fitosanitarnog inspektora. Troškove koji nastanu s tim snosi prijevoznik. Fitosanitarni inspektor na graničnom prijelazu vodi evidenciju u pisanom i elektroničnom obliku o prijavljenim, pregledanim i zadržanim pošiljkama bilja koje se unose iz trećih zemalja, izvoze ili provозe.

4. 4. Fitosanitarni pregled sjemena i sadnog materijala

4. 4. 1. Poljoprivredno sjeme

Sukladno Zakonu o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja (NN br.140/05, 35/08, 55/11, 14/14) *Poljoprivredno sjeme* su - generativni i vegetativni dijelovi poljoprivrednog bilja koji služe za razmnožavanje i proizvodnju poljoprivrednog bilja.

Pošiljka količina robe koju prati jedinstvena isprava namijenjena carinskim ili drugim formalnostima, kao što su fitosanitarni certifikat ili druga odgovarajuća isprava ili oznaka. *Partija* je stanoviti broj jedinica iste robe koju karakterizira homogenost sadržaja i podrijetla i koja je sastavni dio pošiljke.

Na tržište se može staviti sjeme kojemu je u postupku certifikacije utvrđena kategorija. Sjeme može biti sljedećih kategorija:

- predosnovno sjeme, - certificirano sjeme,
- osnovno sjeme, - certificirano sjeme I. i II. generacije.

Sjeme se može staviti na tržište ako:

- posjeduje certifikat o sjemenu, te udovoljava uvjetima iz certifikata o sjemenu,
- udovoljava minimalnim uvjetima kvalitete,
- udovoljava uvjetima o pakiranju plombiranju i označavanju sjemena,
- pripada sorti koja se nalazi na sortnoj listi Republike Hrvatske ili zajedničkoj sortnoj listu EU,
- je dobavljač koji ga stavlja na tržište upisan i registriran u Upisnik dobavljača.

Uvoz sjemena

Uvoz sjemena može obavljati dobavljač sjemena upisan i registriran za uvoz u Upisniku dobavljača sjemena. Uvoziti i staviti na tržište može se sjeme sorti koje su upisane u Sortnu listu Republike Hrvatske za vrste bilja za koje je sortna lista obvezna ili zajedničku sortnu listu EU. Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo (ZSR) po nalogu Ministarstva poljoprivrede provjera jesu li ispunjeni uvjeti za priznavanje istovjetnosti. Uvoz sjemena iz trećih zemalja može se odobriti ako za to postoji suglasnost nadležnog tijela EU da je sjeme proizvedeno u trećoj zemlji istovjetno sjemenu proizvedenom prema Zakonu o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja (NN br.140/05, 35/08, 55/11, 14/14) . Sjeme koje iz trećih zemalja uveze druga država članica Europske unije neće podlijevati nikakvim ograničenjima stavljanja na tržište. Uvoznik je dužan voditi evidenciju o svim uvezenim količinama sjemena tijekom jedne godine i o tome mora izvještavati Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo. Svaku pošiljku sjemena mora pratiti popratni dokument koji se prilikom uvoza nalazi na pakiranju pošiljke, a izdana je od nadležnog tijela da bi se osigurala istovjetnost pošiljke (slika 12.).

Slika 12. Utvrđivanje istovjetnosti pošiljke (foto: Matijević, T.)

4. 4. 2. Poljoprivredni sadni materijal - obuhvaća reproduksijski sadni materijal, sadnice, presadnice povrća i ukrasno bilje, osim šumskoga sadnog materijala. Sadni materijal koji se proizvodi i stavlja na tržište može biti sljedećih kategorija:

- inicijalni ili pred osnovni,
- osnovni,
- certificirani,
- standardni ili CAC (Conformitas Agraria Communitatis) kategorije.

Sadni materijal stavlja se na tržište u ujednačenim partijama, originalno pakiran i plombiran (slika 13.). Označen certifikatom o sadnom materijalu na pakiranju i popratni certifikat uz otpremnicu u boji propisanoj za kategoriju sadnog materijala. U slučaju stavljanja na tržište genetski modificirane sorte sadnog materijala na certifikatu se mora jasno i uočljivo navesti da je sorta sadnog materijala genetski modificirana, isticanjem riječi »genetski modificirani organizam«.

Na tržište se može staviti sadni materijal ako:

- posjeduje certifikate o sadnom materijalu,
- udovoljava uvjetima kvalitete navedenim u Zakonu o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja (NN br.140/05, 35/08, 55/11, 14/14),
- udovoljava uvjetima o pakiranju, plombiranju i označavanju sadnog materijala,
- pripada sorti koja se nalazi na Sortnoj listi Republike Hrvatske, ako se radi o vrstama bilja za koje je sortna lista obvezna ili zajedničkoj Sortnoj listi EU,
- dobavljač koji ga stavlja na tržište upisan i registriran u Upisnik dobavljača sadnog materijala, osim ako se radi o dobavljaču za kojega upis u Upisnik nije obavezan.

Slika 13. Uvoz sadnog materijala (foto: Džoić, D.)

4.5. Kontrola usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima

Sukladno Pravilniku o tržišnim standardima za voće i povrće (NN br. 82/13) *Kontrola usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima* je provjera usklađenosti voća i povrća s propisanim tržišnim standardima na domaćem tržištu. *UNECE standard* je međunarodni standard koji je odobren od strane ekonomske komisije Ujedinjenih naroda za Europu (United Nations Economic Commission for Europe). *Potvrda o usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima* je isprava kojom nadležni inspektor potvrđuje da je voće ili povrće usklađeno s tržišnim standardima i propisima RH. *Međunarodni certifikat o usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima* je certifikat o usklađenosti s tržišnim standardima za voće i povrće Europske unije (EU certifikat) koji je izdalo ovlašteno tijelo zemlje izvoznice, ili certifikat o usklađenosti s tržišnim standardima za voće i povrće Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD certifikat) koji je izdalo ovlašteno tijelo zemlje izvoznice.

Tržišni standardi - opći i posebni tržišni standardi za voće i povrće utvrđuju se vodeći računa o specifičnosti određenog proizvoda, interesu potrošača da dobiju odgovarajuće informacije o voću i povrću, informacije o zemlji podrijetla, klasi i sorti proizvoda, preporukama UNECE-a za voće i povrće. Standardi su vezani posebno uz kvalitetu, klasiranje, masu, određivanje veličine, pakiranje, umatanje, skladištenje, prijevoz, prezentiranje, trženje, podrijetlo i označavanje. Posjednik smije izložiti, nuditi na prodaju ili staviti na tržište voće i povrće samo ako je ono u skladu s tržišnim standardima. Kada fitosanitarni inspektor utvrdi da je voće i povrće usklađeno s tržišnim standardima tada izdaje Potvrdu o usklađenosti za voće i povrće koje se stavlja na tržište, uvozi ili izvozi. Ako zemlja uvoznica zahtijeva i prihvaća potvrdu o usklađenosti ona se izdaje u papirnatom obliku s pečatom i originalnim potpisom nadležnog inspektora ili u

elektroničkom obliku s elektroničkim potpisom. Ispunjava se u četiri primjerka i ima jedinstvenu brojčanu oznaku po kojoj se može identificirati. Tri primjerka se izdaju stranci, a jedan primjerak zadržava nadležni fitosanitarni inspektor (prilog 11.). Ako fitosanitarni inspektor u postupku kontrole usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima koje se stavlja na tržište Republike Hrvatske utvrdi da voće i povrće ne udovoljava propisanim tržišnim standardima, tada donosi usmeno rješenje koje se upisuje u Zapisnik o neusklađenosti, a kojim se privremeno zabranjuje stavljanje voća i povrća na tržište. Privremena mjera zabrane traje dok se cjelokupna količina voća i povrća ili dio količine ne uskladi s tržišnim standardima, i dok fitosanitarni inspektor ne izda potvrdu o usklađenosti.

Carinska ispostava ne može obaviti postupak carinjenja i pustiti voće i povrće u slobodni promet ako fitosanitarni inspektor nije utvrdio da je voće i povrće usklađeno s tržišnim standardima. Pošiljku voća i povrća mora prati izvornik međunarodnog certifikata o usklađenosti koji je izdalo nadležno tijelo zemlje izvoznice ili izvornik potvrde o usklađenosti koju je izdao nadležni fitosanitarni inspektor.

Opći tržišni standardi uz dopuštena odstupanja uvjetuju da proizvod mora biti:

- neoštećen,
- zdrav,
- čist, bez stranih čestica i primjesa,
- bez štetnih organizama,
- bez šteta uzrokovanih štetnim organizmima koje utječu na meso ploda,
- normalne vanjske vlažnosti,
- bez stranog mirisa ili okusa,
- stanje proizvoda mora biti takvo da omogućuje: prijevoz, rukovanje i stizanje na odredište u zadovoljavajućem stanju.

Proizvodi moraju biti dovoljno razvijeni, ali ne prerazvijeni i voće mora pokazivati zadovoljavajuću zrelost, ali ne smije biti prezrelo. Razvijenost i stupanj zrelosti proizvoda mora biti takav da onemogući daljnji proces zriobe i da postigne zadovoljavajući stupanj zrelosti. Dopuštena su odstupanja u svakoj partiji do 10 % proizvoda koji ne udovoljavaju minimalnim zahtjevima kvalitete. Unutar dopuštenog odstupanja ne smije biti više od 2 % trulih proizvoda. Proizvodi koji se stavljaju na tržište moraju biti označeni zemljom podrijetla. Za proizvode podrijetlom iz zemalja članica EU označavanje treba biti na

jeziku zemlje podrijetla ili na nekom drugom jeziku razumljivom potrošačima zemlje odredišta. Inspekcijski nadzor i kontrolu usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima pri uvozu iz trećih zemalja na graničnom prijelazu obavljaju fitosanitarni inspektori prije postupka carinjenja. (slika 14.). Uvoznik je obavezan najmanje jedan radni dan prije prispjeća pošiljke voća i povrća nadležnom fitosanitarnom inspektoru najaviti pošiljku. Kada dodje na granični prijelaz dužan je odmah obavijestiti nadležnoga fitosanitarnog inspektora. Fitosanitarni inspektor izdvojiti će uzorak pošiljke i provjeriti da li je voće i povrće koje se uvozi usklađeno s tržišnim standardima (slika 15.). Ako fitosanitarni inspektor utvrdi da voće i povrće zadovoljava tržišne standarde tada će dopustiti njegov uvoz i izdati potvrdu o usklađenosti s tržišnim standardima.

Slika 14. Kontrola konzumne robe (foto: Matijević, T.)

Slika 15. Izdvojeni uzorak za pregled (foto: Matijević, T.)

4. 6. Pregled drvenog materijala za pakiranje (DMP)

Sukladno Pravilniku o fitosanitarnim zahtjevima kojima mora udovoljavati drveni materijal za pakiranje u međunarodnom prometu (NN br. 75/05, 25/09, 55/11, 89/14) *Drveni materijal za pakiranje* je drvo i proizvodi od drva, isključujući proizvode od papira, koji se koriste za pakiranje, podupiranje, učvršćivanje, zaštitu ili prijevoz bilo koje vrste robe, što obuhvaća gajbe, kutije, sanduke za pakiranje, potporno drvo, palete, bubnjeve za kablove, kaleme, okvire, nosače, pregrade, obloge i druge proizvode, osim onih koji su izrađeni od netretiranog drva tanjeg od 6 mm.

Fitosanitarni zahtjevi za drveni materijal za pakiranje:

- podvrgnut nekom od postupaka tretiranja kojima mora udovoljavati drveni materijal za pakiranje u međunarodnom prometu,
- označen službenom oznakom (slika 16.).

Slika 16. Palete označene službenom oznakom (foto: Matijević, T.)

Drveni materijal za pakiranje mora biti izrađen od okorenog drva. Na drvu koje se koristi za izradu drvenog materijala za pakiranje koje je tretirano i označeno smiju ostati komadići kore. Komadići kore moraju biti vizualno odvojeni i jasno se razlikovati.

Radi uništavanja štetnih organizama, drveni materijal za pakiranje prije upotrebe mora biti podvrgnut jednom od postupaka tretiranja:

- *toplinsko tretiranje u konvencionalnim parnim toplinskim komorama ili komorama za sušenje* (međunarodna kratica: HT),
- *toplinskom tretiranju dielektričnim grijanjem* (međunarodna kratica: DH).

5. RASPRAVA

Republika Hrvatska je ispunila niz obveza i kriterija koji su proizašli iz procesa pridruživanja Europskoj uniji i u potpunosti preuzela i uskladila novu zakonsku regulativu o zaštiti bilja koja je u potpunosti usklađena s Europskim propisima. Osnovni pravni temelj za obavljanje fitosanitarnih poslova reguliran je Zakonom o biljnom zdravstvu NN 75/05, 25/09, 55/11, 89/14. Na stalnom graničnom prijelazu za međunarodni promet putnika i roba s inspekcijskim službama u cestovnom prometu Bajakovo rade četiri fitosanitarna inspektora. Radno vrijeme uređeno im je u turnusu (12-24-12-48). Dnevna smjena od 12 sati rada, pa su 24 sata slobodni, i noćna smjena od 12 sati rada i nakon nje su 48 sata slobodni. Pored policije, carine i fitosanitarne inspekcije na graničnom prijelazu stalno djeluju i djelatnici veterinarske i sanitarne inspekcije. Sve službe koje djeluje na graničnom prijelazu rade poslove iz svoje nadležnosti, svi moraju biti u neposrednom kontaktu i imati ostvarenu korektnu suradnju kako bi što bolje obavljali poslove nesmetanog i sigurnog protoka prometa preko graničnog prijelaza. Neovlaštenim osobama je na graničnom prijelazu kretanje i zadržavanje strogo zabranjeno i ograničeno. Fitosanitarni inspektori odgovorni su za obavljanje inspekcijskog nadzora i kontrole u području zdravstvene zaštite bilja i biljnih proizvoda u prometu preko državne granice (uvoz, izvoz, reeksport). Odgovorni su za obavljanje kontrole poljoprivrednog i šumsko reprodukcijskog materijala, kontrole biljnih putovnica te kontrole usklađenosti uvoznih pošiljki svježeg voća i povrća s tržišnim standardima. Najviše se roba uvozi iz trećih zemalja, dakle onih koje nisu članice Europske unije, i to najčešće iz Srbije, Makedonije i Turske. Najviše se od sezonske robe uvozi konzumna i industrijska paprika, rajčica, luk, limun i grejp iz Turske, stolno grožđe iz Makedonije. Od sjemenske robe uvozi se sjemenski kukuruz, pšenica, ječam, triticale, zob, zatim sjeme raznog povrća u malim vrećicama iz Srbije. Od sadnog materijala idu uglavnom sadnice drvenastog ukrasnog bilja i to najčešće thuje iz Makedonije. Za vrijeme trajanja sezone u navedenim mjesecima ožujak, travanj, svibanj, lipanj, srpanj, kolovoz, rujanj i listopad fitosanitarni inspektori imaju povećanu gustoću prometovanja robe pri uvozu u Republiku Hrvatsku. Dnevno se napravi oko 15 – 20 fitosanitarnih pregleda razne robe, što proizlazi da tjedno bude oko 130 fitosanitarnih pregleda. Za vrijeme dok nije sezona uvoza robe gustoća prometovanja je znatno smanjena. Van sezonski mjeseci su studeni, prosinac, siječanj i veljača tada se dnevno radi oko 7 fitosanitarnih pregleda, što proizlazi da tjedno ima svega oko 50-ak fitosanitarnih pregleda što je znatno manje u odnosu na sezonske mjesece. Kada fitosanitarni inspektor pregledom utvrdi da pošiljka ne

udovoljava jednom ili više uvjeta uvoza tada fitosanitarni inspektor zadržava pošiljku i izdaje rješenje o povratu robe. Takvu je robu uvoznik dužan vratiti u matičnu zemlju, odnosno zemlju podrijetla. Na rješenje fitosanitarnog inspektora uvoznik ima pravo žalbe u roku od 15 dana, ali još nikada nisu zabilježeni slučajevi da su se uvoznici robe žalili na rješenja. U 2014. godini zabilježeno je jako malo slučajeva vraćanja robe od strane fitosanitarnog inspektora. Pošiljka robe koja od strane uvoznika dolazi na granični prijelaz 99 % je ispravna jer pri izvozu iz matične zemlje također se provode fitosanitarne mjere i radnje propisane po nacionalnom zakonodavstvu zemlje izvoznice. Zabilježeni su slijedeći slučajevi vraćanja pošiljke: uvoznici koji su željeli uvesti robu na teritorij Republike Hrvatske, a roba im se ne nalazi na sortnoj listi Republike Hrvatske ili EU sortnoj listi. Zatim slučajevi vraćanja pošiljki paleta koje nisu tretirane, a pregledavaju se zbog opasnog štetnika Azijske strizibube *Anoplophora chinensis* i najčešći slučajevi vraćanja zbog nemanja fitosanitarnog certifikata države izvoznice, čija pogreška proizlazi najčešće zbog pogreške vozača kamiona koji prevozi pošiljku.

6. ZAKLJUČAK

U skladu sa zakonskim propisima roba koja se uvozi, izvozi, provози, premješta ili se nalazi u nekom carinskom postupku podliježe fitosanitarnoj kontroli. Nadzor bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta u prometu preko državne granice i sprječavanje unošenja i širenja štetnih organizama jedni su od glavnih ciljeva i razloga djelovanja fitosanitarne kontrole na graničnim prijelazima. Fitosanitarnim pregledom provjerava se da li su bilje, biljni proizvodi i drugi nadzirani predmeti zaraženi štetnim organizmima i da li udovoljavaju posebnim fitosanitarnim zahtjevima. Fitosanitarni pregled je provjera isprava, identiteta i zdravstvenoga stanja bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta s namjerom da se utvrdi jesu li u i na bilju prisutni štetni organizmi, a čije se unošenje na prostor Republike Hrvatske i Europske unije nastoji spriječiti prilikom ulazne kontrole na graničnim prijelazima.

Fitosanitarni nadzor i kontrolu biljaka i biljnih proizvoda obavljaju fitosanitarni inspektori koji djeluju u sklopu Ministarstva poljoprivrede Republike Hrvatske. Da bi radili poslove fitosanitarne inspekcije moraju se ispunjavati propisani uvjeti u pogledu stručne spreme i tehničke osposobljenosti u skladu s zakonom koji uređuje zdravstvenu zaštitu bilja. Fitosanitarni inspektor mora biti stručno osposobljen da može sam otkriti i prepoznati (dijagnosticirati) štetne organizme ili imati mogućnost zatražiti stručnu pomoć na višoj razini. Kada ne bi bilo fitosanitarne kontrole na graničnim prijelazima, bilje i biljni proizvodi bi se uvozili bez fitosanitarne kontrole i mjera fitosanitarne zaštite. Tada bi došlo do ekstremne pojave biljnih bolesti i širenja štetnih organizama koji bi preko pošiljaka robe došli na teritorij Republike Hrvatske i prostor Europe unije iz susjednih zemalja. Stoga i više nego što mislimo važna nam je fitosanitarna kontrola bilja i biljnih proizvoda na graničnim prijelazima. Izuzetno sam zadovoljna što sam svojim trudom, radom i suradnjom s fitosanitarnim inspektorom na graničnom prijelazu Bajakovo Draženom Džoić pridonijela podizanju razine obaviještenosti o ovoj globalno važnoj problematici te mu se ovim putem zahvaljujem.

7. LITERATURA

1. Zakon o biljnom zdravstvu NN 75/05, 25/09, 55/11
2. Zakon o poljoprivredi NN 30/15
3. Zakon o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja NN 140/05, 35/08, 55/11, 14/14
4. Pravilnik o mjerama za sprječavanje unošenja i širenja organizama štetnih za bilje, biljne proizvode i druge nadzirane predmete i mjerama suzbijanja tih organizama NN 74/06,84/10,120/11, 46/14, 119/14
5. Pravilnik o mjerama za sprječavanje unošenja i širenja organizama štetnih za bilje, biljne proizvode i druge nadzirane predmete i mjerama suzbijanja tih organizama NN 74/06,84/10,120/11, 46/14, 119/14
6. Pravilnik o fitosanitarnom upisniku i biljnim putovnicama NN 56/12
7. Pravilnik o minimalnim uvjetima za obavljanje provjera identiteta i zdravstvenog stanja bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta koji se unose iz trećih zemalja, kad se te provjere obavljaju na mjestima koja nisu mjesta ulaska NN 100/07
8. Pravilnik o uvjetima pod kojim se mogu unositi ili premještati određeni štetni organizmi, bilje, biljni proizvodi i drugi nadzirani predmeti namijenjeni za pokuse i znanstvene svrhe ili za potrebe sorte selekcije NN 108/10
9. Pravilnik o minimalnim uvjetima za obavljanje fitosanitarnih pregleda bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta na mjestima ulaska NN 50/08
10. Pravilnik o objavi podataka novootkrivenih karantenskih štetočina bilja NN 71/95
11. Pravilnik o tržišnim standardima za voće i povrće, NN 82/13
12. Pravilnik o mjestima ulaska za pošiljke bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta koji podliježu fitosanitarnom pregledu pri unošenju iz trećih zemalja NN 90/13, 140/13
13. Pravilnik o kontroli poljoprivrednoga reprodukcijaskog materijala koji se uvozi i obrascu prijave uvoza poljoprivrednog reprodukcijaskog materijala NN 126/07
14. Pravilnik o mjestima ulaska za pošiljke bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta koji podliježu fitosanitarnom pregledu NN 99/08
15. Pravilnik o objavi podataka novootkrivenih karantenskih štetočina bilja NN 71/95

16. Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva poljoprivrede NN 12/2013
17. Uredba komisije (EZ) 1756/2004
18. Direktiva vijeća 2000/29/EC
19. Direktiva komisije 92/105/EEZ
20. Direktiva komisije 2008/61/EC
21. Direktiva komisije 98/22/EZ
22. www.mps.hr

8. SAŽETAK

Roba koja se uvozi, izvozi, provози, premješta ili se nalazi u nekom carinskom postupku podliježe fitosanitarnoj kontroli. Nadzor bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta u prometu preko državne granice i sprječavanje unošenja i širenja štetnih organizama jedni su od glavnih ciljeva i razloga djelovanja fitosanitarne kontrole na graničnim prijelazima. Fitosanitarnim pregledom provjerava se da li su bilje, biljni proizvodi i drugi nadzirani predmeti zaraženi štetnim organizmima i da li udovoljavaju posebnim fitosanitarnim zahtjevima. Fitosanitarni pregled je provjera isprava, identiteta i zdravstvenoga stanja bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta s namjerom da se utvrdi jesu li u i na bilju prisutni štetni organizmi, a čije se unošenje na prostor Republike Hrvatske i Europske unije nastoji spriječiti prilikom ulazne kontrole na graničnim prijelazima. Fitosanitarni nadzor i kontrolu biljaka, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta obavljaju fitosanitarni inspektori koji djeluju u sklopu Ministarstva poljoprivrede Republike Hrvatske.

Ključne riječi: fitosanitarni inspektor, fitosanitarni pregled, biljke i biljni proizvodi, granični prijelaz, pošiljka, uvoz, izvoz.

9. SUMMARY

Phytosanitary control is required always during the import, export, transit or transport good in custom procedure at cross-border trade. The main objectives and reasons of action of phytosanitary control at border crossing are: supervision of plants, plant products and other supervised objects and prevention of entering and spreading harmful organisms. Phytosanitary inspection investigating the contamination of plants and plant products by harmful organisms and giving the results to special phytosanitary requirements. The phytosanitary inspection stands for inspection of documents, identity and health status of plants, plant products and other objects with intention to determine whether the plants are infected with harmful organisms. The enter of those to the territory of the Republic of Croatia and the European Union has to be prevented well at the cross-border controls. Phytosanitary inspection is performed by phytosanitary inspectors which are employees of the Ministry of Agriculture of the Republic of Croatia.

Keywords: Phytosanitary inspectors, phytosanitary control, plants and plant products, border crossing, package, import, export.

10. PRILOZI

Prilog 1. Fitosanitarna popratnica.....	13
Prilog 2. Fitosanitarni certifikat.....	14
Prilog 3. Fitosanitarni certifikat za reeksport.....	14
Prilog 4. Biljna putovnica.....	15
Prilog 5. Prijava za fitosanitarni pregled.....	19
Prilog 6. Zapisnik o vizualnom pregledu i uzimanju uzoraka.....	21
Prilog 7. Zapisnik o pregledu kod posjednika / dobavljača upisanog Upisnik i uzimanju uzoraka.....	21
Prilog 8. Zapisnik o uzimanju uzoraka iz uvozne / provozne pošiljke.....	22
Prilog 9. Rješenje o zadržavanju pošiljke.....	23
Prilog 10. Zapisnik o pregledu bilja tijekom premještanja.....	24
Prilog 11. Potvrda o usklađenosti voća i povrća s tržišnim standardima.....	29

11. POPIS TABLICA

Tablica 1. Propisi RH i EU.....	8
--	---

12. POPIS SLIKA

Slika 1. Granični prijelaz Bajakovo.....	16
Slika 2. Carinska i policijska kontrola.....	16
Slika 3. Fitosanitarna inspekcija na GP Bajakovo.....	20
Slika 4. Laboratorijska oprema.....	20
Slika 5. Prostorija za pregled i skladištenje bilja.....	20
Slika 6. Rashladna komora za deponiranje uzoraka bilja.....	20
Slika 7. Carinski terminal za teretna vozila.....	21
Slika 8. Usporedba pošiljke s pratećim ispravama.....	21
Slika 9. Izgled žiga, unošenje dopušteno.....	22
Slika 10. Izgled žiga, pošiljka zadržana.....	23
Slika 11. Izgled žiga, certifikat poništen.....	23
Slika 12. Utvrđivanje istovjetnosti pošiljke.....	27
Slika 13. Uvoz sadnog materijala.....	28
Slika 14. Kontrola konzumne robe.....	30
Slika 15. Izdvojeni uzorak za pregled.....	30
Slika 16. Palete označene službenom oznakom.....	31

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Poljoprivredni fakultet u Osijeku
Sveučilišni diplomski studij Bilinogojstvo
Smjer: Zaštita bilja

Diplomski rad

KONTROLA BILJA I BILJNIH PROIZVODA U MEĐUNARODNOM PROMETU

Tanja Matijević

Sažetak

Roba koja se uvozi, izvozi, provози, premješta ili se nalazi u nekom carinskom postupku podliježe fitosanitarnoj kontroli. Nadzor bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta u prometu preko državne granice i sprječavanje unošenja i širenja štetnih organizama jedni su od glavnih ciljeva i razloga djelovanja fitosanitarne kontrole na graničnim prijelazima. Fitosanitarnim pregledom provjerava se da li su bilje, biljni proizvodi i drugi nadzirani predmeti zaraženi štetnim organizmima i da li udovoljavaju posebnim fitosanitarnim zahtjevima. Fitosanitarni pregled je provjera isprava, identiteta i zdravstvenoga stanja bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta s namjerom da se utvrdi jesu li u i na bilju prisutni štetni organizmi, a čije se unošenje na prostor Republike Hrvatske i Europske unije nastoji spriječiti prilikom ulazne kontrole na graničnim prijelazima. Fitosanitarni nadzor i kontrolu biljaka, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta obavljaju fitosanitarni inspektori koji djeluju u sklopu Ministarstva poljoprivrede Republike Hrvatske.

Rad je izrađen pri: Poljoprivrednom fakultetu u Osijeku

Mentor: Prof. dr. sc. Emilija Raspudić

Broj stranica: 43

Broj slika: 16

Broj tablica: 1

Broj literaturnih navoda: 22

Broj priloga: 11

Jezik izvornika: hrvatski

Ključne riječi: fitosanitarni inspektor, pregled biljaka, pošiljka, uvoz, izvoz

Datum obrane:

Stručno povjerenstvo za obranu:

1. Prof. dr. sc. Mirjana Brmež, predsjednik
2. Prof. dr. sc. Emilija Raspudić, mentor
3. Izv. prof. Karplina Vrandečić, član

Rad je pohranjen u: Knjižnica Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku, Sveučilištu u Osijeku, Kralja Petra Svačića 1d.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Agriculture
University Graduate Studies, course Plant Protection

Graduate thesis

CONTROL OF PLANT AND PLANT PRODUCTS IN INTERNATIONAL TRADE

Tanja Matijević

Abstract

Phytosanitary control is required always during the import, export, transit or transport good in custom procedure at cross-border trade. The main objectives and reasons of action of phytosanitary control at border crossing are: supervision of plants, plant products and other supervised objects and prevention of entering and spreading harmful organisms. Phytosanitary inspection investigating the contamination of plants and plant products by harmful organisms and giving the results to special phytosanitary requirements. The phytosanitary inspection stands for inspection of documents, identity and health status of plants, plant products and other objects with intention to determine whether the plants are infected with harmful organisms. The enter of those to the territory of the Republic of Croatia and the European Union has to be prevented well at the cross-border controls. Phytosanitary inspection is performed by phytosanitary inspectors which are employees of the Ministry of Agriculture of the Republic of Croatia

Thesis performed at: Faculty of Agriculture in Osijek

Mentor: Prof. Emilija Raspudić, PhD

Number of pages: 43

Number of figures: 16

Number of tables: 1

Number of references: 22

Number of appendices: 11

Original in: Croatian

Key words: Phytosanitary inspectors, control plants, package, import, export.

Thesis defend on date:

Reviewers:

1. Prof.dr.sc. Mirjana Brmež, PhD, president
2. Prof.dr.sc. Emilija Raspudić, PhD, supervisor
3. Izv. prof. Karolina Vrandečić, PhD, member

Thesis deposited at: Library, Faculty of Agriculture in Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Kralja Petra Svačića 1d.